

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke II

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 405.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670057010480/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke II

Imidlertid er det ganske vist, at, i det mindste hos os, fandtes der neppe een af hundrede Boglærde, for ikke at tale om alle de andre oplyste Folk, der havde læst, end sige forstaaet, de berømteste Philosophers Skrifter, eller vidste mere deraf, end hvad man til nødtørftig Brug havde indfældet i de Læster, hvorover man dannede Statens Embedsmænd; og det var, uforgribeligt sagt, saagodt som Intet, naar det gjaldt om at vide, ikke blot, hvad de vise Mestre bare Avindskiold imod, men, som jo dog var Hovedsagen, hvad de selv førde i deres Skjold.

At Kant ved at forbedre et Bibelsprog havde faaet sig en ganske net Formular til et Moral-Princip, som imidlertid ikke holdt Stik og vel kunde ombyttes med det: opfyld din Bestemmelse (hvilken det er, maae du selv vide), og følg Dyrenes Analogie! det fik man sagtens tidsnok at høre. At Kant skulde have afbeviist alle de gamle Beviser for Guds Tilværelse, og selv gjort et nyt, hvorved vor Herre vel selv mistede Souverainiteten, men beholdt dog en Slags constitutionel Throne, som Executor af Moralloven, dog uden Ret til at straffe selv den arrigste Misdæder paa Livet, og uden Forlov til at gjøre mindste Indgreb i Menneskets Frihed; at Fichte havde bevist, at en sand Aabenbaring ikke kunde indeholde andet, end hvad den menneskelige Fornuft kunde begribe, og var altsaa overflødig, undtagen i en meget sandselig Tidsalder — som vores naturligvis ikke skulde have Ord for at være —; see, Sligt fik man sagtens ogsaa tidsnok at høre; men hvorledes de godt Folk havde haaret sig ad med at føre slige umaneerlige Beviser, hvorledes de kunde bringe vor Herre saadan i Klemme, eller hvorfor, naar de havde ham saavidt, de da ikke fik ham til at skabe Verden om efter deres Hoved, eller endnu hellere gjorde det selv; ja, hvorledes det i Grunden hængde sammen med deres Viisdom, det fik man selv at slutte sig til.

Saaledes, det veed alle Jævnaldrende, stod det omtrent til med den almindelige philosophiske Kundskab i det nittende Aarhundredes Begyndelse, og mon det er stort anderledes endnu? At siden den Tid den historiske Fortælling om de ny Philosophers Meninger er ved Høiskolen blevet meget længere og formodentlig meget tydeligere, derpaa tvivler jeg ikke; men kan man imidlertid selv nu antage, at mere end een af hundrede, ældre og yngre Boglærde kiender meer, end hvad man kalder historisk, til Tidens philosophiske Systemer? og fristes man da ikke til Satire, hvergang man hører tale om en udbredt philoso-

Danne-Virke II

phisk Tænkemaade, om Alts Indretning efter filosofiske Grundsætninger? fristes man ikke til at spørge, om det er til den ubekjendte Guddom, Alteret reises, om det er den Philosophie, man ventter, som man stræber at udbrede, eller om det maaskee er Kiendemærket paa det filosofiske Aarhundrede, at Sandheden da gaaer i Stykker, saa der kan være ligesaamange sande Philosophier, som der er Huller i Tolerancen, saa hver Philosoph er god for sig, Kant for sig og Skoleholderen for sig, saa man behøver siet ikke at kiende Tidens største Tænkere for at tænke rigtig om Alt, altsaa naturligviis ogsaa om dem.

Dog, det svimler ordenlig for den sunde Menneske-Forstand, naar den kommer i Selskab med saadanne kloge Folk, og vi vil da vende os til de filosofiske Skoler, hvis Skyld det kanskee ikke er, at der snakkes saa meget udenom. Det første, vi her møde, er naturligviis Døren, hvorover der staaer præntet med stor tydsk Fræctur: *procul abeste profani!*¹ hvilket skal betyde saameget paa Dansk, som at man skal drage sine Sko af, fordi det er et helligt Sted, det vil sige, at man skal lade Erfaringen og den sunde Menneske-Forstand og sit Modersmaal, om det endogsaa er tydsk, blive udenfor, og krybe ind paa alle Fire, for at forvandles fra et Dyr til et Menneske og til en Pokkers Karl. Det er nu vist nok haarde Vilkaar at gaae ind paa, men hvad giver man ikke for en Drik Vand, naar man er tørstig, og i al Fald, hvad lover man ikke i sin Nød?

Dog, ganske alvorlig, thi Tingen er i Grunden ingenlunde at spøge med, undtagen forsaaavidt man i slige Tilfælde er næsten nødt til enten at lee eller græde, altsaa, ganske tørt og alvorligt: det er unægteligt, at de store Philosopher, der vilde oplyse Verden, talde et Sprog, man først maatte lære for at forstaae dem, og at hver af dem havde sin egen Philosophie og sit eget Tungemaal; det er unægteligt, at de ofte brugte fælles Konstord i forskiellig Betydning, og klagede stedse over, at selv næsten alle deres varmeste Tilhængere og fittigste Tilhørere misforstode dem; det er unægteligt, at de alle frakiendte den almindelige Menneskeforstand og Erfaring Ret til at bedømme deres Lærdom, ja, vilde ei engang svare for hinandens Domstol. Nu spørges da, om det var muligt, at blot endog alle Boglærde kunde drive det til at forstaae, hvad de egenlig meende, og hvad de kunde vinde, som endelig dreve det saavidt? Paa

¹ De vanhellige helte sig langt borte!